

IDENTITEITSNOTA

CBS Eben-Haëzer
PROTESTANTS-CHRISTELIJK BASISONDERWIJS

Samen groeien en bloeien

Inhoud

1	Een christelijke basisschool.....	3
1.1	Grondslag	3
1.2	Visie	3
1.3	Missie.....	4
2	Uitwerking van de identiteit op de CBS Eben-Haëzer.....	5
2.1	Identiteit leerkrachten	5
2.2	Werving en selectie	5
2.3	Gehele onderwijs.....	5
2.4	Vanuit onze verscheidenheid vinden we ons één rond het geloof in Jezus Christus als de enige weg, de waarheid en het leven.....	5
2.4.1	Ruimte voor verschillen.....	5
2.4.2	Kinderen met andere godsdienstige achtergrond of geaardheid	6
2.5	We zijn gegrepen door het woord van God en willen dit overbrengen.....	6
2.5.1	Visie op de Bijbel	6
2.5.2	De Bijbelles	6
2.6	We kunnen ons verantwoorden voor de wijze waarop we de Bijbel uitleggen en daarnaar leven. Dit heeft alles te maken met de grondslagverklaring onder hoofdstuk 1.1 en 3.1.	7
2.6.1	Gedrag en uiterlijk.....	7
2.6.2	Omgaan met media en muziek	7
2.6.3	Aandacht voor zingeving	8
2.7	We belijden en vieren op school met elkaar het geloof.	8
2.7.1	Christelijke feestdagen	8
2.7.2	Andere vieringen	8
2.8	We hebben dezelfde overtuiging wat betreft de kernpunten rond het geloof.	8
2.8.1	Bidden	8
2.8.2	Zingen.....	9
2.9	Onze school is een zorgzame gemeenschap.	9
2.9.1	Pedagogisch klimaat.....	9
2.10	Ieder van ons kijkt over de grenzen van zijn eigen kerk.....	9
2.10.1	Samenwerking plaatselijke kerken	9
3	Identiteitsverklaring PCPO Krimpenerwaard.....	10
3.1	Grondslag	10
3.2	Identiteitsnota	10
3.3	Borging	10

1 Een christelijke basisschool

De Eben-Haëzerschool (1913) is de enige protestants-christelijke basisschool in Lekkerkerk. De naam van de school is afkomstig uit de Bijbel; daar staat dat het volk van Israël de Filistijnen versloeg in de woestijn. Uit dankbaarheid richtte Samuel toen een steen op, “de steen der hulp”, de vertaling uit het Hebreeuws voor “Eben-Haëzer”. Samuel sprak toen: “tot hier heeft de Heer ons geholpen”. En zo geloven wij, dat God ook ons helpt op deze school.

De Eben-Haëzerschool is een echte dorpsschool, dat betekent: toegankelijk voor iedereen. Gezien de christelijke identiteit van de school kiezen vooral ouders met een kerkelijke binding voor onze school. Toch zeggen we dat iedereen die kiest voor christelijk onderwijs welkom is. Wie kiest voor onze school, respecteert de identiteit van de school en houdt zich aan de afspraken en regels die daarbij horen.

De Eben-Haëzerschool valt sinds 1 augustus 2005 onder de vereniging ‘Protestants Christelijk Primair Onderwijs’ in de Krimpenerwaard, afgekort ‘PCPO Krimpenerwaard’.

Deze identiteitsnota is bedoeld om de identiteit van de school te beschrijven en te beschermen.

1.1 Grondslag

De grondslag van de Eben-Haëzerschool is het woord van God, de Bijbel. De leer van de Bijbel vinden wij goed samengevat in de Drie Formulieren Van Enigheid. De school ontleent haar identiteit aan een vast geloof in God de Vader, Zijn Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest. Ondanks verschillen in beleving en uitingsvormen weten wij ons één door de relatie die er is met de levende God. Het personeel spreekt met elkaar uit dat Jezus de enige Weg tot behoud en de enige Waarheid is om uit te leven. Van hieruit stelt het personeel van de school zich als doel dit de kinderen voor te leven en hen daarin en van daaruit te onderwijzen.

1.2 Visie

Ieder kind is uniek. Ieder kind mag er zijn. We geloven dat elk mens van oorsprong is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. Ieder kind heeft talenten gekregen. Het is onze opdracht om die talenten te ontwikkelen en te gebruiken. Dat betekent dat we daar zorgvuldig mee moeten omgaan. Geen mens is beter dan de ander, geen mens is meer waard dan de ander. Dat mag zelfvertrouwen geven.

De christelijke identiteit van onze school heeft niet alleen betrekking op de godsdienstige onderdelen, zoals gebed, zingen en Bijbelverhaal, maar op het onderwijs als geheel. Zij komt tot uiting bij alle vakken, in de sociaal-emotionele aspecten van het onderwijs, in de houding van de leerkrachten en in de omgang met collega's, ouders en leerlingen. Het heeft een zodanige invloed op het pedagogisch klimaat van onze school, dat we ernaar streven:

- dat er liefde en eerbied is voor God;
- dat er liefde en respect is voor elkaar;
- dat de kinderen en het team zich veilig en geborgen voelen;
- dat er verantwoordelijk en zorgzaam met elkaar wordt omgegaan;
- dat er respectvol met de schepping wordt omgegaan; □ dat er rekening wordt gehouden met het unieke van elk kind; □ dat leerkrachten en leerlingen elkaar accepteren.

1.3 Missie

Onze school wil onze leerlingen een geborgen omgeving bieden waarin ze Bijbels worden onderwezen en gevormd. We willen conform onze Bijbelse opdracht kinderen toerusten voor een plaats in de maatschappij om te leven en te handelen overeenkomstig onze visie. Om dit te bereiken stellen we onszelf de volgende doelen:

1. Vanuit onze verscheidenheid vinden we ons één rond het geloof in Jezus Christus als de enige weg, de waarheid en het leven.
2. We zijn gegrepen door het woord van God en willen dit overbrengen.
3. We kunnen ons verantwoorden voor de wijze waarop we de Bijbel uitleggen en van daaruit ons werk doen. Dit heeft alles te maken met de grondslagverklaring onder hoofdstuk 1.1 en 3.1.
4. De oriëntatie op waarden, zingeving en levensvragen heeft plaats in ons onderwijs.
5. We belijden en vieren op school met elkaar het geloof.
6. We hebben dezelfde overtuiging wat betreft de kernpunten rond het geloof.
7. We willen vanuit de protestantse geloofstraditie op een voor kinderen aansprekende en eenvoudige wijze getuigen van onze boodschap.
8. Onze school is een zorgzame gemeenschap.
9. Ieder van ons kijkt over de grenzen van zijn eigen kerk.
10. We zoeken in ons werk naar evenwicht in de wijze waarop wij gestalte geven aan de verdieping van ons christelijk geloof.

Hieronder worden deze doelen uitgewerkt. De kaders voor de uitwerking worden gevormd door de identiteitsverklaring van de PCPO Krimpenerwaard. Deze vindt u aan het einde van dit document.

2 Uitwerking van de identiteit op de CBS Eben-Haëzer

2.1 Identiteit leerkrachten

Het christelijke karakter van onze school komt als eerste tot uiting in het onderwijs en het voorbeeld van de leerkrachten. Van leerkrachten verwachten we dat zij hun christelijke geloofsovertuiging tot uitdrukking brengen in hun persoon en werk.

De leerkrachten kennen en onderschrijven de grondslag. Vanuit deze grondslag werken zij en geven zij hun omgang met elkaar en de natuur vorm, naar het voorbeeld van Christus.

Als een leerkracht door persoonlijke geestelijke ontwikkeling weggroeit bij de schoolidentiteit dient hij/zij daar met wijsheid mee om te gaan. In beoordelingsgesprekken zal de relatie schoolidentiteit - persoonlijke identiteit ook sterk meegewogen worden.

2.2 Werving en selectie

Als er actief middels een advertentie gezocht moet worden naar een nieuwe leerkracht, zal er geadverteerd worden in het Nederlands- of Reformatorisch Dagblad en in een lokale neutrale krant. Daarnaast zal de advertentie doorgegeven worden aan Christelijke Hogeschool Ede en Christelijke Hogeschool Driestar Educatief.

Van nieuwe leerkrachten wordt verwacht dat zij deze identiteitsverklaring ondertekenen.

2.3 Gehele onderwijs

De christelijke identiteit van onze school heeft niet alleen betrekking op de godsdienstige onderdelen, zoals gebed, zingen en Bijbelverhaal, maar op het onderwijs als geheel. Zij komt tot uiting bij alle vakken, in de sociaal-emotionele aspecten van het onderwijs, in de houding van de leerkrachten en in de omgang met collega's, ouders en leerlingen.

2.4 Vanuit onze verscheidenheid vinden we ons één rond het geloof in Jezus Christus als de enige weg, de waarheid en het leven.

2.4.1 Ruimte voor verschillen

Leerkrachten hebben de verantwoordelijkheid om vorm te geven aan de christelijke identiteit van onze school. Binnen de kaders van de grondslag van de school is er ruimte voor verschillen en pluriformiteit. Daarbij is elke leerkracht zich bewust van de verschillen tussen leerlingen en tussen ouders en dat respecteert hij. In de klassensituatie gaat de schoolvisie boven de persoonlijke visie. Het streven is om steeds tot een gezamenlijke oplossing te komen.

2.4.2 Kinderen met andere godsdienstige achtergrond of geaardheid

Op onze school staat de christelijke levensovertuiging centraal en aan leerlingen en ouders vragen we hiervoor respect te hebben. Kinderen met een andere godsdienstige achtergrond krijgen ruimte daarover te vertellen, zodat zij zich voldoende kunnen uiten en zich veilig voelen binnen de school. Er wordt op een respectvolle manier omgegaan met andere godsdiensten, maar er worden geen feesten of gebruiken van een andere godsdienst bij ons op school gevierd.

Ook kinderen met een andere geaardheid worden met respect behandeld.

2.5 We zijn gegrepen door het woord van God en willen dit overbrengen.

2.5.1 Visie op de Bijbel

We lezen en vertellen de Bijbelverhalen als echt en waar gebeurd, dus Bijbelgetrouw. De nadruk ligt daarbij op wat God ons door de verhalen te zeggen heeft. De vertaling is ondergeschikt aan de Bijbelvisie. Het is belangrijk dat de school aansluit bij de in de kerkelijke gemeenten gebruikte vertalingen. Het is ook goed dat kinderen kennis nemen van verschillende vertalingen.

2.5.2 De Bijbelles

We willen vanuit de protestantse geloofstraditie op een voor kinderen aansprekende en eenvoudige wijze getuigen van onze boodschap.

De Bijbel en de Bijbelverhalen nemen een centrale plaats in op onze school. Er wordt iedere dag een half uur aan Bijbelonderwijs besteed, waarvan één keer per week een les voor verwerking wordt gebruikt en één keer per week een les voor een andere vorm van godsdienstonderwijs (kerkgeschiedenis, aanleren psalm en gezang).

In de Bijbelles staat de Bijbelvertelling centraal. De kinderen leren ook zelf de Bijbel te gebruiken. De Bijbelverhalen worden teruggevraagd en er wordt besproken wat de toepassing voor het dagelijks leven is. In de bovenbouwgroepen komt ook steeds meer aandacht voor Bijbellezen en Bijbeluitleg. Hierbij kunnen eenvoudige rollenspellen worden ingezet, maar uitgebreide toneelstukjes, musicals, strips of films niet. Er kunnen allerlei vertel- en verwerkingsvormen worden gebruikt bij het Bijbelonderwijs, zoals knutselen, bespreken en zingen.

De Bijbellessen worden zorgvuldig voorbereid. De basis hiervoor is de Bijbel zelf. Structureel voorlezen uit kinderbijbels is onwenselijk. Het Bijbelvertelrooster komt uit de godsdienstmethode die in alle klassen gebruikt wordt. Hierbij wordt uitgegaan van wat kinderen in een bepaalde fase van ontwikkeling psychisch aankunnen.

De leerkracht zorgt voor eerbied en aandacht. De heiligheid van God en de Bijbel komen overal in naar voren.

2.6 We kunnen ons verantwoorden voor de wijze waarop we de Bijbel uitleggen en daarnaar leven. Dit heeft alles te maken met de grondslagverklaring onder hoofdstuk 1.1 en 3.1.

2.6.1 Gedrag en uiterlijk

Van leerkrachten en leerlingen verwachten we dat ze zich fatsoenlijk kleden en gedragen. Regels voor gedrag en taalgebruik zoals we dat op school wenselijk vinden, staan vermeld in de schoolgids. Leerkrachten hebben hierin een voorbeeldfunctie. Vanuit de traditie kiezen we ervoor dat vrouwelijke leerkrachten zich kleden in een rok of jurk. Uit praktische overwegingen kan er tijdens enkele buitenschoolse activiteiten door de vrouwelijke leerkrachten voor het dragen van een broek worden gekozen.

We verwachten dat de kinderen respectvol gekleed zijn. Teksten, afbeeldingen en kledingmerken die kwetsend of shockerend zijn evenals uitdagende kleding worden op school niet gedragen. Hierbij wordt rekening gehouden met wisselende modebeelden.

Petten, hoofddoeken, mutsen of andere hoofd-/gezichtsbedekkingen worden in school niet gedragen.

2.6.2 Omgaan met media en muziek

Op onze school gaan we op een verantwoorde manier om met boeken, internet, video, (school)tv en populaire muziek. Dit houdt in dat we niet alleen selecteren op basis van de kwaliteit, maar dat we de inhoud ook toetsen aan de Bijbel en onze schoolregels.

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Kinderen mogen onder toezicht en met een doel op gefilterd internet.
- Moderne media worden slechts gebruikt nadat de leerkracht kennis heeft genomen van de inhoud.
- We leren de kinderen om de media kritisch te beschouwen vanuit onze christelijke opvattingen.
- Moderne media zijn geen doel op zich zijn, maar dienen een opvoedkundige/educatieve toegevoegde waarde te hebben. Slechts bij uitzondering kunnen media ter ontspanning worden ingezet.

T.a.v. het aanschaffen van boeken/cd's e.d. is het volgende beleid vastgesteld:

- Boeken van christelijke uitgeverij hebben voorkeur.
- Er wordt hierbij steeds een afweging gemaakt tussen gewenst literair niveau en levensbeschouwelijk verantwoorde inhoud.
- Boeken waarvan redelijkerwijs aangetoond kan worden dat zij de uitgangspunten van de school zoals verwoord in de schoolgids doorkruisen, zijn onacceptabel. Hierbij kan gedacht worden aan boeken met een inhoud aan vloeken, vrije seksuele omgangsvormen en occulte items (geesten, spoken, heksen en tovenarij).
- Boeken worden besteld via
 - een christelijke boekhandel
 - een reguliere boekhandel na kennis genomen te hebben van de inhoud
- Boeken worden eerst gelezen door 1 of meerdere leerkrachten

- Mochten er ondanks voormelde filters klachten komen van ouders, dan voert de directeur een second opinion uit en neemt een definitief besluit over de aanvaardbaarheid van het besproken boek.

2.6.3 Aandacht voor zingeving

De oriëntatie op waarden, zingeving en levensvragen heeft plaats in ons onderwijs.

2.7 We belijden en vieren op school met elkaar het geloof.

2.7.1 Christelijke feestdagen

De christelijke feestdagen worden gevierd in schoolverband of binnen de eigen klas. Alle christelijke feestdagen worden met de kinderen gevierd; het kerstfeest en het paasfeest worden afwisselend gezamenlijk met de ouders gevierd.

Wij vieren de christelijke feestdagen op een wijze die past bij de identiteit van de school, rekeninghoudend met de verschillende geloofsbelevingen van onze leerlingen.

Bij de viering van de feesten staat de Bijbelse boodschap centraal. Uiterlijke vertoningen die hierbij niet aansluiten (zoals de kerstboom, kerstman en paashaas) worden gemeden.

2.7.2 Andere vieringen

Het Sinterklaasfeest is een kinderfeest, waarbij gezelligheid en surprises centraal staan. Op onze school besteden we op een beperkte manier aandacht aan dit feest. De kinderen uit de groepen 1-4 krijgen cadeautjes die door Piet op school worden gebracht. De kinderen uit de groepen 5-8 maken een surprise met gedicht voor elkaar.

Koningsdag, 4/5 mei-herdenking, dierendag, Hervormingsdag etc. kunnen naar wens/inzicht van de leerkracht ingevuld worden.

2.8 We hebben dezelfde overtuiging wat betreft de kernpunten rond het geloof.

2.8.1 Bidden

Bidden met kinderen is een essentieel onderdeel van het onderwijs op onze school. Dit gebeurt op een respectvolle en een eerbiedige manier, in een sfeer van veiligheid aan het begin en aan het eind van ieder dagdeel. In principe gaat de leerkracht voor in gebed. Kinderen kunnen onderwerpen aandragen. Soms mogen kinderen ook zelf hardop bidden of wordt er zingend gebeden.

Ten aanzien van de gebedshouding ligt ons uitgangspunt in de traditioneel Westerse gebedshouding waarbij de ogen gesloten zijn en de handen gevouwen.

Verder is er binnen de school een gebedsgroep opgericht. Kinderen en ouders kunnen in de hal en in de klassen gebedsonderwerpen inleveren. Deze onderwerpen worden meegenomen in het gebed.

Ouders van de kinderen worden middels de nieuwsbrief uitgenodigd voor de gebedsgroep. Iedereen is welkom.

2.8.2 Zingen

Het zingen van christelijke liederen is, naast de Bijbelverhalen en het gebed, een belangrijk onderdeel van het christelijk onderwijs.

Iedere leerkracht zorgt voor voldoende diversiteit door keuzes te maken uit de psalmen, het liedboek en Op Toonhoogte. Iedere leerkracht bepaalt zelf welke liederen verantwoord, passend en van voldoende kwaliteit zijn. Het zingen van psalmen en geestelijke liederen kan worden ondersteund met gebaren en muziekinstrumenten.

Aan het begin van elk schooljaar wordt er een liedrooster opgesteld. In de groepen 3 t/m 8 leren de leerlingen iedere week een psalm of lied. In principe wordt deze psalm/gezang/lied op school geleerd, soms is wat thuiswerk nodig.

Het liedrooster wordt ook aan de kerken aangeboden om deze tijdens de eredienst te gebruiken.

2.9 Onze school is een zorgzame gemeenschap.

2.9.1 Pedagogisch klimaat

De christelijke identiteit heeft een zodanige invloed op het pedagogisch klimaat van onze school,

- dat er liefde en eerbied is voor God en liefde en respect voor elkaar,
- dat de kinderen en het team zich veilig en geborgen voelen,
- dat er verantwoordelijk en zorgzaam met elkaar wordt omgegaan,
- dat er rekening wordt gehouden met het unieke van elk kind,
- dat leerkrachten en leerlingen elkaar willen accepteren en vergeven.

2.10 Ieder van ons kijkt over de grenzen van zijn eigen kerk.

2.10.1 Samenwerking plaatselijke kerken

Er is sprake van een actieve samenwerking tussen de school en de plaatselijke kerken (PKN – Gereformeerde Bond en Protestantse Gemeente Lekkerkerk).

Eén à twee keer per jaar wordt er op initiatief van de SAR een bijeenkomst georganiseerd met een afvaardiging van beide kerkenraden en de SAR. De organisatie van deze bijeenkomsten ligt bij de directeur van de school en de voorzitter van de SAR. Tijdens de bijeenkomsten wordt de samenwerking geëvalueerd en besproken.

Tijdens bid- en dankdag leveren de kerken een bijdrage aan de activiteiten binnen de school. De predikanten van beide kerken praten dan met de leerlingen over het thema van de viering. Verder worden de werkjes van de kinderen opgehangen in de kerken. Ook wordt het themalied in de kerk gezongen.

Tot slot zijn er afspraken gemaakt omtrent informatie-uitwisseling voor zover dat voor beide partijen relevant is.

3 Identiteitsverklaring PCPO Krimpenerwaard

3.1 Grondslag

- De Protestants Christelijke scholen voor Primair Onderwijs in de Krimpenerwaard ontlelen hun identiteit aan een vast geloof in God de Vader, Zijn Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest.
- De grondslag is de Bijbel als het onfeilbare Woord van God en de daarop gebaseerde drie formulieren van enigheid.
- Ondanks verschillen in beleving en uitingsvormen weten de scholen zich één door de relatie die er is met de levende God.
- Het bestuur en het personeel spreken met elkaar uit dat Jezus de enige Weg tot behoud en de enige Waarheid is om uit te leven.
- Zij stellen zich als doel dit de kinderen van de scholen voor te leven en hen daarin en van daaruit te onderwijzen.

3.2 Identiteitsnota

Naast bovengenoemde identiteitsverklaring heeft iedere school een eigen identiteitsnota. Hierin worden de visie, missie, doel en praktische richtlijnen en uitwerkingen die horen bij de eigen school nader uiteengezet. Zo blijven opvattingen en gebruiken die een principieel karakter dragen, horend bij de specifieke school, gewaarborgd. Iedere school beschikt over de nota's van de andere scholen. Zo is er de mogelijkheid om elkaar te bevragen op, en te stimuleren met, gekozen toepassingen.

Evenwel is het wenselijk dat er vanuit de identiteitsverklaring nog nadere richtinggevende uitspraken worden gedaan op het gebied van;

- kindvisie,
- onderwijsvisie,
- gezin, school, kerk en maatschappij,
- personeelsbeleid, □ toelatingsbeleid, □ schoolklimaat.

3.3 Borging

Omdat identiteit geen statisch product is, maar een voortdurend proces, moet er borging plaatsvinden. Het fusie/federatiebestuur is er voor verantwoordelijk dat identiteit -in samenhang met de pedagogische en onderwijskundige identiteit (en de concrete uitwerking ervan)- periodiek wordt besproken en getoetst op de onderscheiden niveaus van;

- Bestuur,
- Directeurenberaad, □ lokale school.

Ad. 1 Kindvisie

Onze visie op het kind is ten nauwste verbonden met ons totale mensbeeld: De mens is geschapen naar Gods beeld, maar door ongehoorzaamheid is de natuurlijke relatie met God gebroken. Herstel van deze relatie is alleen mogelijk door het verzoenend lijden en sterven van Jezus Christus.

Ieder kind is uniek. Dat betekent dat we ons onderwijs- en opvoedingsideaal steeds toe moeten spitsen op de gaven en talenten van ieder kind persoonlijk.

Ad. 2 Onderwijsvisie

Vanuit de genoemde uniciteit wordt elk kind begeleid om zich optimaal te ontplooien, vanuit een duidelijke, veilige en beschermende structuur.

Kernwoorden in de onderwijsvisie zijn: zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, respect, positieve houding, openheid, samenwerking, assertiviteit en gelijkwaardigheid.

De op school gebruikte leermiddelen en methodes zijn in overeenstemming met de grondslag en doelstelling van de scholen, of op zijn minst daar niet mee in strijd.

Ad. 3 Gezin, school, kerk en maatschappij

De opvoeding van het kind is in de eerste plaats een taak die in het gezin moet plaatsvinden. Het Christelijk onderwijs heeft, net als de kerk en andere opvoedingsdragers vanuit de maatschappij een aanvullende taak.

Vanuit het onderwijs moeten warme contacten worden onderhouden met de genoemde opvoedingsdragers.

Ad. 4 Personeelsbeleid

Op onze scholen kan een benoeming, naast de wettelijke vereisten, alleen onder levensbeschouwelijke voorwaarden plaatsvinden.

Van al het personeel mag verwacht worden dat zij als Christen meeleven met de eigen kerkelijke gemeente en dat zij de grondslag en de doelstelling van de school, nader uitgewerkt in de identiteitsnota onderschrijven en hierop aan te spreken zijn.

Ad. 5 Toelatingsbeleid

Onze scholen kennen een open toelatingsbeleid voor leerlingen. Dat wil zeggen, dat in principe alle kinderen welkom zijn. De ouders worden in een intakegesprek geïnformeerd over de levensbeschouwelijke identiteit van de school. Bij de aanmelding wordt een formulier ondertekend waarmee de ouders/verzorgers verklaren zich te zullen conformeren aan de wijze waarop de identiteit in de dagelijkse praktijk gestalte krijgt.

Ad. 6 Schoolklimaat

De schooldag wordt geopend en besloten met gebed.

De bijbelles is een wezenlijk onderdeel dan het dagprogramma.

Dagelijks worden er psalmen, gezangen en/of geestelijke liederen gezongen.

Er wordt ruim aandacht besteed aan vieringen van Christelijke feesten.

Daar waar taalgebruik, gebaren, gedragingen en kleding de waardigheid van anderen of het karakter van de school aantasten, zal corrigerend worden opgetreden.